

LAUDATIO

„Pak zašeptal, dívaje se upřeně k Petřínu: 'Nemá to cenu – oblázky –'...“ Povídka Jana Nerudy „Hastrman“ vyjadřuje uměleckou formou dva momenty související s tématem oceněné knihy – jednak je to zájem o kameny, jejichž vzhled, případně další kvality, například tvrdost, nás něčím přitahují, jednak je to názor, občas mylný, že každý krásný kámen je současně drahý. Nebo alespoň polodrahý. Z druhé nepřesnosti nás autor vyvádí hned v úvodu, kde se dočteme, že již v roce 1955 bylo zrušeno označení polodrahokam. Zůstávají tak jen drahé kameny a ty ostatní. Přitom i toto hodnocení bylo a je subjektivní, takže v některých dobách a situacích byl drahým kamenem vápenec. Samozřejmě častěji patřil do této skupiny smaragd. Zato diamanty nenacházíme v dávných kulturách s výjimkou starého Říma a to nejen proto, že jsou vzácné, ale také jejich vysoká tvrdost bránila opracování. V surovém stavu jim chybí mnoho do krásy.

Knih dr. Mrázka je dílem, které v sobě nese symbolickou paralelu s hrdinou Nerudovy povídky, kdy oběma je společná celoživotní láska ke kamenům. Zatímco pan Rybář, amatér, sbíral kameny na Kozákově a v okolí Turnova, autor této knihy za nimi putoval téměř po celém světě. Sledoval dávnou minulost Mezopotámie, hararské civilizace, přes řecké, krétské a další kultury po Řím, Egypt, jakož i kultury Střední a Jižní Ameriky. Jeho pracovištěm byly musejní sbírky, ale také přímo naleziště a samozřejmě odborná literatura.

Výsledkem mnohaletého úsilí dr. Mrázka je pozoruhodné dílo, které není snadné zařadit, protože se v něm prolíná mineralogie, geologie, ale také obecné a kulturní dějiny. Je to rozsáhlá freska poskytující jedinečný obraz starověkého světa, obraz lidí, kteří nepochybně jako jejich předchůdci, zvlášť pak ale jejich následovníci, měli zálibu ve světě kamenů. Těch krásných, přičemž toto kritérium se dodnes příliš nezměnilo, takže stále nalézáme v klenotnictvích mnohé z těch drahokamů, které se těšily zájmu a pozornosti našich předků.

Ti z nich vyráběli předměty ozdobné, tedy šperky, předměty praktické, například pečeti, a drahokamy byly také objekty symbolickými, jakož i magickými. Poslední z rolí nabývá dnes opět na popularitě. Víra v magický účinek některých kamenů je prastarého data. Všem těmto objektům je společná snaha jejich tvůrců po tvaru co nejkrásnějším, ať to byl jednoduchý hmoždíř krétsko-mykénské civilizace, nebo kameje, zvlášť římské, které jsou dnes pýchou různých musejních sbírek.

Je zajímavé dozvědět se o ložiscích některých drahokamů, která dokládají, jakou námahu byli lidé ochotni podstoupit, aby si tuto krásu opatřili. V římském šperku byl například odhalen smaragd pocházející z území dnešního Pákistánu. Současně je to svědectví o dávných obchodních cestách doslova křižujících kontinenty. I po této stránce je kniha poučná.

Dílo dr. Mrázka je tak přehlídkou krásy, lidské zručnosti, a pohledem do světa, který, ač je nám časově velmi vzdálen, zůstává přitažlivý dodnes a žije do značné míry neměněn. I dnes máme zálibu v krásných kamenech, i dnes jsou mezi námi postavy pánů Rybářů těšících se krásou jednotlivých kamenů a kamínků. Jen vzácně se však najde někdo, kdo tuto krásu shrne, navíc tak jedinečně a fundovaně, jako to dokázal dr. Mrázek.

Prof. RNDr. Vladimír Karpenko, CSc.